

Yükseköğretimin Finansmanı Konusunda Üniversitelerin Görüşleri : YÖK Yasa Tasarısı Çerçevesinde¹

Doç.Dr.Mehmet Emin ALTUNDEMİR

Sakarya Üniversitesi
Siyasal Bilgiler Fakültesi
Maliye Bölümü
altundemir@sakarya.edu.tr

Hakkı CİBO

Bülent Ecevit Üniversitesi
Maliye Doktora Öğrencisi
hcibo@hotmail.com

Özet

Bu araştırmanın amacı, Türkiye'deki yükseköğretim sistemini yeniden yapılandırmak amacıyla hazırlanan Yükseköğretim Yasa Tasarısı Taslağı'na (2012-2013) yönelik üniversitelerden gelen görüşlerden yararlanarak yükseköğretim finansmanı konusunda üniversitelerin görüşlerini incelemektir. Bu araştırma doküman incelemesi yöntemi ile hazırlanmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Bu çalışmanın amacı doğrultusunda Yükseköğretim Yasa Tasarısına ilişkin üniversitelerin görüşlerinin yer aldığı dokümanlar analiz edilmiştir.

Sonuç olarak ülkemizde yükseköğretimin finansmanı önemli bir sorun iken YÖK tasarısından dolayı bu konuda toplam 28 üniversitenin görüş bildirmesi ve görüş bildiren üniversitelerin çoğu da yüzeysel olarak bu konuya değinmesi, finansman konusunun üniversitelerin gündeminde olmadığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Yükseköğretimin Finansmanı, Üniversiteler, Türkiye, YÖK Yasası

The Opinions of The Universities on Higher Education Funding: Within the Framework of Higher Education Law Draft

Abstract

This study set out to determine the opinions of the universities on higher education funding. The higher education law draft was prepared for purpose of restructuring the higher education system at 2012. Most universities clarified its views on the higher education law draft. But very few of them opinion concerning the financing of the universities announced. So the opinion of the universities regarding on higher education funding was studied in this paper. This study uses a qualitative case study approach to investigate new higher education financing system. However, 28 universities have an opinion on the financing of higher education. This situation shows that the higher education funding issue not be on the agenda of the universities.

Key Words: Higher education finance, Turkish universities, Higher education law

JEL Classification Codes: I22, I23, H52

---

¹ Bu çalışma, VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu 10-11 Mayıs 2013, Sakarya'da "YÖK Yasa Taslağında Düzenlenen Yükseköğretimin Finansmanı Konusunda Üniversitelerin Görüşleri" başlığı ile sunulmuş olan bildirinin düzeltilmiş ve genişletilmiş halidir.

GİRİŞ

Eğitim, özellikle de yükseköğretim bir ülkenin gelişimi ve kalkınmasında son derece önemli bir role sahiptir. Yükseköğretime yapılan yatırım, ayrılan kaynaklar hem dünyada hem de Türkiye’de her geçen gün artmaktadır. Birçok ülkede devletin yanı sıra, öğrenciler ve vakıflar eğitime önemli oranlarda katkıda buldukları gibi, özel girişimciler de eğitimde görev almaktadırlar. Ülkemizde ise, eğitimin kaynağı devletten beklenmektedir. Devlet, ağırlıklı olarak halen yükseköğretimin finansmanını sürdürmektedir. Bu çalışmada ülkemizde yükseköğrenimin mevcut finansmanı ile yeni YÖK tasarısında yükseköğrenimin finansmanı konusunda üniversitelerin görüşleri değerlendirilmektedir.

Yükseköğretim Kurulu tarafından geliştirilen yasa taslağı önerisi tüm paydaşlarla şeffaf bir biçimde tartışılmış ve taslak önerisi Milli Eğitim Bakanlığı’na iletilmeden önceki son şeklini alana kadar tüm paydaşlarla diyalog halinde süreç işletilmiştir. Ancak bu çabaların yeterli enerjiyi üretmediği not edilmelidir. Sürecin şeffaflık ve katılımcılık ilkeleri çerçevesinde yürütülmesi için bir internet sitesi hazırlanmış*, bu site üzerinden yasa taslağına dair yapılan tüm katkı, eleştiri ve teklifler eş zamanlı olarak kamuoyuyla paylaşılmıştır.

Yükseköğretim Yasa Tasarısı on bölümden oluşmaktadır. Bunlar:

1. Bölüm: Amaç, Kapsam, Tanımlar, İlkeler
2. Bölüm: Türkiye Yükseköğretim Kurulu
3. Bölüm: Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı
4. Bölüm: Yükseköğretim Kurumlarının Kuruluşu ve Görevleri
5. Bölüm: Yükseköğretime Giriş, Yükseköğretim Kurumlarının Eğitim-Öğretim, Araştırma ve Toplum Hizmet Faaliyetleri
6. Bölüm: Yükseköğretim Kurumlarının Denetimi ve Yükseköğretim Kalite Güvence Sistemi
7. Bölüm: Öğretim Elemanları ile Diğer Personele İlişkin Hükümler ve Mali Haklar
8. Bölüm: Mali Hükümler
9. Bölüm: Adli Soruşturma ve Disiplin Hükümleri
10. Bölüm: Çeşitli Hükümler

Yükseköğretim Yasa Tasarısında sekizinci bölümde yer alan “Mali Hükümler” toplam beş maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerin içeriği şu şekilde sınıflandırılmıştır:

- **Gelir kaynaklarına** yönelik madde 71’de yükseköğretim kurulu ve devlet yükseköğretim kurumlarının özel bütçe gelir kaynaklarına yer verilmiştir. Bunlar; devlet katkı payı, hazine yardımı, öğrenci katkı payları ve öğrenim ücretleri, basılı ya da görsel ders malzemeleri, kitap ve yayın satış gelirleri, taşınır ve taşınmaz mal gelirleri, döner

---

* internet sitesi: <http://yeniyasa.yok.gov.tr>

sermaye işletmelerinden aktarılacak tutarlar, bağış, yardım ve diğer gelirler...

- Devlet yükseköğretim kurumlarının giderlerinin karşılanması, devlet katkı payı, öğrenci katkı payı ve öğrenim ücreti madde 72 kapsamında açıklanmıştır.
- Mali kolaylıklar madde 73 kapsamında açıklanmıştır.
- Döner sermaye madde 74 kapsamında açıklanmıştır.
- Genel Kurul ve Yürütme Kurulu üyelerinin mali hakları madde 75 kapsamında açıklanmıştır.

Yöntem

Bu araştırma doküman incelemesi yöntemi ile hazırlanmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Bu çalışmanın amacı olan, yükseköğretimin finansmanı konusunda üniversitelerin görüşlerini incelemek doğrultusunda Yükseköğretim Yasa Tasarısına ilişkin üniversitelerin görüşlerinin yer aldığı dokümanlar analiz edilmiştir.

Çalışma kapsamında analiz edilen ve değerlendirilen belgeler YÖK Yasa Tasarısı Taslağı'na yönelik üniversitelerden gelen görüşlerdir. Bu görüşlere "yeniyasa.yok.gov.tr." web sayfasından ulaşılmıştır. Bu kapsamda 99 üniversitenin görüşleri incelenmiştir. Mali hükümler ile ilgili 28 üniversitenin görüşlerinden faydalanılmıştır.

1. 2547 Sayılı YÖK Kanunu'nda Yükseköğretimin Finansmanı

Mevcut 2547 sayılı YÖK Kanunu'nda Yükseköğretimin finansmanı 55 ve 56. maddelerde düzenlenmiştir. 55. Maddede yükseköğretim kurumlarının gelir kaynaklarına yer verilmiştir. Bu maddeye göre yükseköğretim kurumlarının gelirleri aşağıdaki kalemlerden oluşmaktadır.

- a) Her yıl bütçeye konulacak ödenekler
- b) Kurumlarca yapılacak yardımlar,
- c) Alınacak harç ve ücretler,
- d) Yayın ve satış gelirleri,
- e) Taşınır ve taşınmaz malların gelirleri,
- f) Döner sermaye işletmelerinden elde edilecek karlar,
- g) Bağışlar, vasiyetler ve diğer gelirlerdir.

56. madde de ise yükseköğretim kurumlarına sağlanacak mali kolaylıklar düzenlenmiştir. Bu kolaylıklar;

- a) Yükseköğretim üst kuruluşları, yükseköğretim kurumları ve bunlara bağlı kuruluşlara yapılacak her türlü bağış ve vasiyetler, vergi, resim, damga resmi ve harçlardan muafdir. Bağış ve vasiyetlerin kullanılmasında, bağış ve vasiyet yapanların koydukları ve kanunlara göre geçerli sayılan kayıtlara ve şartlara uyulur.

b) Üniversiteler ve yüksek teknoloji enstitüleri genel bütçeye dahil kamu kurum ve kuruluşlarına tanınan mali muafiyetler, istisnalar ve diğer mali kolaylıklardan aynen yararlanırlar.

Gelir veya kurumlar vergisi mükellefleri tarafından üniversitelere, yüksek teknoloji enstitüleri ile gelirlerinin en az dörtte üçünü münhasıran devlet üniversitelerinin faaliyetlerinin devam ettirilmesi ve desteklenmesini amaç edinmek üzere kurulan ve fiilen bu çerçevede faaliyette bulunan vakıflardan Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınanlara makbuz karşılığında yapılan bağışlar, Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunları hükümlerine göre yıllık beyanname ile bildirilecek gelirden ve kurum kazancından indirilebilir. Bu hükmün uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.

c) Gelir veya kurumlar vergisi mükellefleri tarafından yükseköğretim kurumlarına makbuz karşılığında yapılacak nakdi bağışlar, Gelir ve Kurumlar Vergisi kanunları hükümlerine göre yıllık beyanname ile bildirilecek gelirlere ve kurum kazancından indirilir.

d) Yükseköğretim üst kuruluşları, yükseköğretim kurumları ve bunlara bağlı kuruluşlar ve birimler tarafından eğitim - öğretim ve araştırma amacı ile yurt içinde bulunmamak veya üretimi yapılmamak kaydıyla ithal edilen makine, alet, cihaz, ecza, malzeme ve yayınlar ile bağış yoluyla yurt dışından gelen aynı cins malzemeler, gümrük vergisi ile buna bağlı vergi, resim ve harçlar dahil olmak üzere her türlü vergi, resim ve harçlardan muafıdır.

e) Bir milyon liraya kadar (bir milyon lira dahil) bir hakkın veya menfaatin terkinini gerektiren, maddi veya hukuki nedenlerle kovuşturulmasında yüksek mahkeme ve mercilerde incelenmesini istemekte yarar bulunmayan, açılacak veya açılmış olan dava, icra ve benzeri takiplerden vazgeçilmesine veya uygun ödeme kararı koymaya rektör ve üst kuruluşların başkanları; bir milyon liradan fazlası için üst kuruluşlarda başkanın, üniversitelerde rektörün önerisi ve Sayıştay Başkanlığının görüşü üzerine Maliye Bakanlığı karar verir.

f) Üniversite, fakülte, enstitü ve yüksekokul, konservatuvar, meslek yüksekokulları ile bunlara bağlı kuruluşlar ve birimler tarafından yapılan bilimsel, teknik inceleme ve araştırma ile yayımların gerektireceği her türlü giderler hakkında, 2490 sayılı Artırma ve Eksiltme ve İhale Kanunu hükümleri uygulanmaz.

g) Yükseköğretim üst kuruluşlarının ve üniversitelerin inşaat, makine ve teçhizatı ile ilgili işlerle bunların bakım ve onarımlarında 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanununun 135 inci maddesi ile 2490 sayılı Artırma ve Eksiltme ve İhale Kanunu hükümleri uygulanmaz.

h) Bir üniversite bütçesindeki ödenekleri, diğer bir üniversite bütçesine aktarmaya, ilgili rektörün görüşü ve Yükseköğretim Kurulunun önerisi üzerine Maliye Bakanı yetkilidir.

2. YÖK Tasarısında Yükseköğretimin Finansmanı Konusunda Yapılan Düzenlemeler

YÖK tasarısında ise yükseköğretimin finansmanı 71, 72 ve 73. Maddede düzenlenmiştir. 71. Maddede Türkiye Yükseköğretim Kurulu ile devlet

yükseköğretim Kurumlarının özel bütçe gelir kaynakları belirtilmiştir, bu kaynaklar;

- a) Devlet katkı payı
- b) Hazine yardımı
- c) Öğrenci katkı payları ve öğrenim ücretleri
- ç) Basılı ya da görsel ders malzemeleri, kitap ve yayın satış gelirleri
- d) Taşınır ve taşınmaz mal gelirleri
- e) Döner sermaye işletmelerinden aktarılacak tutarlar
- f) Bağış, yardım ve diğer gelir

Tasarısının 72. Maddesinde Devlet yükseköğretim kurumlarının giderlerinin karşılanması, Devlet katkı payı, öğrenci katkı payı ve öğrenim ücretinin tanımları yapılmıştır.

73. Maddede de yükseköğretim kurumlarına sağlanacak mali kolaylıklar düzenlenmiştir.

Ayrıca tasarıda genel gerekçeler arasında yeni bir yükseköğretim finansman modeli geliştirebilmektir. Bu nedenle yeni yasanın tasarım sürecine yön veren ilkelerden biri de yükseköğretim kurumlarının mali esneklik içerisinde hareket edebilmeleri ve finansal kaynaklarını çeşitlendirebilmeleridir. Bu yapı içerisinde üniversitemizin bölgesinden ve mezunlarından daha fazla katkı alabilmelerini teşvik eden bir sistem öngörülmektedir. Bunun yanında üniversitemizin uluslararası projeler üreterek kaynak sağlamalarının da yolu açılmaktadır. Mali kaynakların çeşitlendirilmesi (çok kaynaklı gelir yapısı) tek başına yeterli değildir. Buna, kaynak kullanımında esneklik de dâhil edilmektedir. Yeni yasa, üniversitelerin bütçe kullanımında daha esnek bir çerçeve içerisinde hareket edebilmelerine imkân tanımayı amaçlanmaktadır.

Bu amacı gerçekleştirmek için yapılan düzenleme tasarının 12. Maddesindeki şartları sağlayarak Üniversite Konseyi kurulan üniversitelere bütçelerini torba bütçe olarak hazırlama olanağı getirilmekte ve kurulacak Üniversite Konseyine ise üniversiteye mali destek sağlayan veya üniversitelerin mezunlarından birer üyenin seçilmesi olanağının getirilmesidir. 34. Maddede de Yükseköğretim kurumlarının, Ar-Ge ve yenilikçilikle ilgili olarak kamu ve özel sektör ile işbirliği yapmak, üretilen bilgi ve yapılan buluşları fikri mülkiyet kapsamında koruma altına almak, Öğretim elemanları, araştırmacılar ve öğrenciler ile diğer personel yaptıkları araştırmaların ve çalışmaların sonuçlarını ticarileştirmek ve uygulamaya aktarmak üzere, Türkiye Yükseköğretim Kurulundan önceden izin alarak, yükseköğretim kurumu yönetim kurulunun kararıyla sermaye şirketi statüsünde teknoloji transfer ofisi kurabilmesini düzenlemektedir.

YÖK tasarısının Yükseköğretimin finansmanı konusunda üniversiteler çeşitli önerilerde bulunmuşlardır. Yapılan bu önerileri sınıflandırarak değerlendirmeye çalıştık.

3. Yükseköğretimin Finansmanı Konusunda Üniversitelerin Görüşleri

Yeni Yükseköğretim yasa tasarısı hakkında Türkiye’de bulunan 170 üniversiteden, 99 üniversite görüş bildirmiş ve bu üniversitelerden 28 tanesi yükseköğretimin finansmanı konusunda öneride bulunmuşlardır.

Görüş bildiren üniversitelerin 24 tanesi vakıf 75 tanesi ise devlet üniversitesidir. Yükseköğretimin finansmanı konusunda görüş bildiren üniversitelerin 10 tanesi vakıf 18 tanesi ise devlet üniversitesidir.

Tablo 1: YÖK Tasarısı ve Yükseköğretimin Finansmanı Hakkında Görüş Bildiren Üniversite Sayısı

	Devlet Üniversitesi	Vakıf Üniversitesi	Toplam
Türkiye’deki Üniversite Sayısı	104	66	170
YÖK Tasarısı Hakkında Görüş Bildiren Üniversite Sayısı	75	24	99
Yükseköğretimin Finansmanı Konusunda Görüş Bildiren Üniversite Sayısı	18	10	28

Kaynak: Görüş bildiren üniversiteler dikkate alınarak tarafımızca oluşturulmuştur.

3.1. Üniversitelerin Mali Özerkliğe Sahip Olması Gerektiğini Savunan Üniversiteler

Yeni YÖK Tasarısı’nın genel gerekçeleri arasında yeni bir yükseköğretim finansman modeli geliştirebilmektir. Bu nedenle yeni yasanın tasarım sürecine yön veren ilkelerden biri de yükseköğretim kurumlarının mali esneklik içerisinde hareket edebilmeleri ve finansal kaynaklarını çeşitlendirebilmeleridir. Bu yapı içerisinde üniversitelerimizin bölgesinden ve mezunlarından daha fazla katkı alabilmelerini teşvik eden bir sistem öngörülmektedir. Bunun yanında üniversitelerimizin uluslararası projeler üretmek için kaynak sağlamalarının da yolu açılmaktadır. Mali kaynakların çeşitlendirilmesi (çok kaynaklı gelir yapısı) tek başına yeterli değildir. Buna, kaynak kullanımında esneklik de dâhil edilmektedir. Yeni yasa, üniversitelerin bütçe kullanımında daha esnek bir çerçeve içerisinde hareket edebilmelerine imkân tanımayı amaçlanmaktadır. Bu amacı gerçekleştirmek için yapılan düzenleme tasarımının 12. Maddesindeki şartları sağlayarak Üniversite Konseyi kurulan üniversitelere bütçelerini torba bütçe olarak hazırlama olanağı getirilmekte ve kurulacak Üniversite Konseyine ise üniversiteye mali destek sağlayan veya üniversitelerin mezunlarından birer üyenin seçilmesi olanağının getirilmesidir.

Bu konuda Orta Doğu Teknik (ODTÜ), İstanbul, Muğla, Iğdır, Erciyes, Sakarya, İzmir Kâtip Çelebi, Fatih, Yeditepe, Boğaziçi, Gedik, Niğde, Uludağ ve Hacettepe Üniversitesi Üniversitelerin Mali Özerkliğe Sahip Olması Gerektiği önerisinde bulunmuşlardır.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi (2012:19), Devlet üniversitelerinin mali özerkliğe sahip olması gerektiğini belirtmektedir. Üniversitelerin mali mevzuatında önemli iyileştirmeler yapılmaması halinde, diğer özerklik başlıklarında yapılan değişikliklerin performansa etkisi kısıtlı kalacaktır. Üniversitelerin, menkul ve gayrimenkul kaynaklarını etkili şekilde kullanabilmek için mali özerkliğe gereksinimi vardır. Ayrıca, araştırma

ürünlerinin ve fikri mülkiyet haklarının ekonomik değere dönüştürülmesi, sanayi ile etkili işbirliği, hizmet gelirlerinin çeşitlendirilmesi gibi yollarla öz kaynak yeterliğinin artırılması mali özerkliğin genişlemesi ile mümkün olabilecektir. Ayrıca Devlet üniversitelerinde Üniversite Konseyi'nce onaylanan torba bütçe uygulamasına geçilmesi verimlilik ve performansın artması için gereklidir. Bu kapsamda, mevcut satın alma ve ihale mevzuatı, kullanılmayan hazine yardımının bir sonraki yıla devri, döner sermaye uygulamaları gibi konuların üniversitelere mali özerklik verilmesi ilkesi çerçevesinde yeniden düzenlenmelidir. Mevcut bütçe yapısından torba bütçeye geçişte, üniversitelerin idari ve mali yönetim altyapısının geliştirilmesi ve akreditasyonu sağlanmalıdır. Üniversitelerin mali özerkliğe sahip olduğu ülkelerde olduğu gibi, devlet desteği torba bütçe (Block Grant) olarak verilmelidir. Torba bütçe olarak verilen fonlar üniversiteler tarafından misyon ve önceliklerine göre, kendi belirleyecekleri alanlarda (eğitim, araştırma, toplumsal hizmet vb.) ve kalemlerde kullanılabilir.

İstanbul Üniversitesi'ne (2012:5) göre; Yükseköğretim kurumlarının Merkezi Bütçeden çıkarılıp özerk bir bütçe yapısına tabi olmasını savunmaktadır. Üniversitelerde mali özerklik, her türlü bilimsel ve akademik özerkliği getirecektir. Gelişmiş ülke üniversitelerinde geçerli olan özerklik anlayışına uygun olarak, devletten bütçe desteğinin sağlandığı yükseköğretim kurumlarını destek sonrasında akademik ve idari olarak olabildiğince serbest bırakması, düşük olmayan kriterlerle ulusal akreditasyon süreçlerini başlatması, akredite olamayan yükseköğretim kurumlarını akademik ve idari açıdan denetim altında tutması ve devlet mali desteğini ancak o zaman sınırlaması; bunu yaparken üniversiteler arasında devlet/vakıf ayırımına gitmemesidir. Üniversiteler torba bütçe sistemine geçirilip hesap verebilirlik ilkesine dayanılarak denetim yaptırılarak raporlarını Maliye Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı ve TBMM'ne sunmalıdır. Yükseköğretim Kurumları farklı bir mali yönetim mevzuatına tabi olmalıdır.

Muğla Üniversitesine göre; Üniversitenin bilim üretimi yapan, bilimsel, mali ve idari açıdan özerk olması ve üniversitelerin mali sorunları ihtiyaçları oranında genel bütçeden sağlanmalıdır.

Iğdır Üniversitesine göre; Üniversitelerin finansal bağımsızlığı olmalı ve kendi parasıyla araştırmacı, hizmetli, kadrosuz öğretim üyesi, istihdam edebilmelidir.

Erciyes Üniversitesi'ne (2012:11) göre; üniversiteler sadece bilimsel değil aynı zamanda mali özerkliğe de sahip olmalıdır. Üniversite bütçesinin araştırma ve eğitim giderleri açısından planlama, yapılandırma ve harcamasında yönetiminin söz sahibi olması akademik gelişme ve verimlilik açısından çok önemlidir.

Sakarya Üniversitesi'ne göre de üniversitelerin mali özerkliği sağlanmalıdır.

Hacettepe Üniversitesi'ne göre; Bir yükseköğretim kurumu, genel bütçesini, personel ve diğer zaruri giderler hariç olmak üzere kurumunun önceliklerine göre harcayabilir.

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, yükseköğretim kurumlarının gelişmesi ve gerçek anlamda özerkliğe kavuşmaları için bütçelerinin devlet kontrolünde olması ile birlikte mutlaka serbestçe düzenlenebilmesi ve yönetilmesi gereklidir. Mali özerkliğin gerçekleştirilebilmesi için, üniversitelerin gelirleri

konusunda daha belirleyici hükümler getirilmeli, gelir getirici faaliyetler tanımlanmalıdır. Gelişim planları ve stratejik planlar ile belirlenen hususlarda onay alındıktan sonra uygulaması üniversitelerin yetki ve sorumluluğuna bırakılmalıdır (Bütçenin yanında, öğrenci kontenjanları, kadro kullanımları, sözleşmeli personel istihdamı gibi).

Üniversitelere verilen bütçe torba bütçe olarak verilmelidir. Planlaması Üniversite yönetimine bırakılmalıdır. Tüm üniversitelere personel ödemeleri de dahil eşit bütçe verilmeli, az personelle verimli yönetim sistemi kuran rektörler kalan bütçeyi yatırım için kullanabilmeli üniversitelere maaş nasılı olsa devlet tarafından veriliyor düşüncesi ile akademik ve idari elemanların gerekli gereksiz ayırımı yapılmadan alınmasının önüne geçilmelidir.

3.2. Öğrencilerden Öğrenim Ücreti Alınmaması Gerekliğini Savunan Üniversiteler

Orta Doğu Teknik, Muğla, Mersin, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi devlet okullarında yükseköğrenimin ücretsiz olması gerektiğini önermişlerdir.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ne (2012:12) göre, Devlet üniversitelerinde öğrenim ücretleri gelir çeşitlenmesinde esas unsur olarak düşünülmemelidir. Türkiye gibi genç nüfusa sahip ve gelir dağılımının dengesiz olduğu bir ülkede, gerçek maliyetlerin önemli bir kısmının öğrenci tarafından karşılanması halinde, “burs ve kredi” sistemlerinin “fırsat eşitliğini” ne oranda sağlayabileceği tartışmalı bir konudur. Mezuniyet sonrası gelir beklentisinin daha düşük olduğu (beşeri veya temel bilimler gibi) alanlara öğrenci çekebilmek için sübvansiyon oranının yüksek tutulması kaçınılmaz olacaktır. Buna karşılık, sübvansiyon oranının daha düşük olacağı (tıp, mühendislik, idari bilimler gibi) alanlarda, gelir düzeyi düşük öğrencilere verilecek “bursların” veya “kredilerin” ne oranda fırsat eşitliği sağlayabileceği belirsizdir. Sonuçta, verilen bursların yeterli olmaması ve gelir seviyesi düşük öğrencilerin yüksek maliyetli disiplinler için gerekli kredi borcunun altına girmeyi göze alamamaları durumunda, düşük gelire sahip kesimlerin yüksek maliyetli alanlardan dışlanmaları sonucu ortaya çıkacaktır.

Devlet (veya vakıf) tarafından verilen sübvansiyon düzeyinin düşmesi halinde, bazı öğrencilerin yükseköğrenim için borçlanması gerekecektir. Öğrencilerin borçlanması prensibine dayalı sistem, kültürel yapıya bağlı olarak borçlanmaya karşı psikolojik engeller ve maddi imkânları az olan öğrencilerin borçlanma konusundaki isteksizliği nedeniyle eşitlik ilkesinin bozulması, özellikle gelişmekte olan ülkelerde uygun finansman sisteminin kurulamaması, borçların geri dönüş riskinin yüksek olması gibi nedenlerle uygun görülmemektedir. Söz konusu borçlanma sistemi, piyasaların gelişmişlik ilkesine dayanmakla birlikte, belirsizlik ortamının yarattığı piyasa riskini, uzun vadede sistemin devlet için daha maliyetli olabileceği olasılığını ve yükseköğretim kurumlarının “ana fonksiyonları” ile yarattığı kamu yararını göz ardı etmektedir.

Muğla Üniversitesi'ne göre Öğrencilerden alınacak öğrenci katkı payı kaldırılmalı üniversitelerin mali sorunları ihtiyaçları oranında genel bütçeden sağlanmalıdır.

Mersin Üniversitesi'ne göre; Üniversiteler kamu yararına eğitim-öğretim, araştırma, uygulama ve hizmet üreten kurumlardır ve kamusal kaynaklardan desteklenmelidir.

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne göre; Devlet üniversitelerinde öğretim hiçbir şekilde, hiçbir aşamada paralı olmamalıdır. Eğitimin finansmanına ilişkin strateji hizmet alımına ilişkin bir ücretlendirme politikasına dayandırılırsa ortaya bir kısır döngü çıkacaktır. Çünkü böyle bir tercih yükseköğretimin erişilebilirliğini, ekonomik büyüme ve gelir paylaşımında adalet gibi yurttaşların kısa vadede kontrol edemeyecekleri dinamiklere bağımlı kılacaktır. Ekonominin daraldığı dönemlerde yükseköğretim de durağanlığa girecek ve ekonomideki dönemsel daralmaların kronik krizlere dönüşmesinin önü açılacaktır. Oysa yurttaşların ödediği vergilerin etkin kullanımı ile toplumun mümkün olan en geniş kesimlerinin yükseköğretime ücretsiz erişiminin amaçlanması, hem bahsedilen kısır döngü ihtimalini ortadan kaldıracak hem de kamu yararı ilkesini hayata geçirecek.

3.3. Öğrencilerden Öğrenim Ücreti Alınması Gerektiğini Savunan Üniversiteler

YÖK tasarısının 71. Maddesinde düzenlenen yükseköğretim kurumlarının özel bütçe gelirleri arasında öğrenci katkı payları ve öğrenim ücretleri de bulunmaktadır. Hatta 12. Maddenin 5. Fıkrasında düzenlenen üniversite konseyinin görevleri arasında Bakanlar Kurulunun belirlediği öğrenci ücretlerini belli bir kata kadar artırmak da yer almaktadır.

Iğdır, Çankırı Karatekin, Erciyes, Sakarya, İstanbul Kemerburgaz, Ankara, Harran, Hacettepe Üniversitesi tasarının bu maddesine paralel görüş bildirmişlerdir.

Iğdır Üniversitesine (2012:13-14) göre; Parasız eğitim diye bir şey yoktur; parasını başkasının ödediği eğitim vardır. Okul ücreti alınan kredi ile orantılı olmalıdır. Böylece derslerde öğrenci ve ders grup sayılarının gereksiz yere artması önlenmelidir. Lisans ve lisansüstü eğitim ücretli olmalı eğitiminin paralı olması esas olmalıdır.

Çankırı Karatekin Üniversitesi'ne (2012:4) göre; Devletin bedelsiz yükseköğretim hizmeti sunmak istemesi yükseköğretime yönelmiş kaynakların sektör dışında kalmasına neden olmaktadır. Devlet, bedelsiz hizmet vermesiyle iki şekilde sektöre yönelen mali kaynakları engellemektedir. Birincisi, bedelsiz yükseköğretim hizmeti isteyenler, bu hizmete ulaşabilmek için yıllık olarak 5-6 milyar doları dershanelere kaynak olarak aktarmaktadır. Kaliteli bir Yükseköğretim hizmet edinebilmek için harcanan bu paralar, yükseköğretim sektörü dışına akmaktadır ve bir anlamda asıl amacı dışında kullanılmaktadır.

İkincisi ise devletin bedelsiz hizmet vermesi, vakıf üniversitelerin sektöre yapacakları yatırımları engellemektedir. Devletin bedelsiz verdiği hizmet karşısında bu hizmeti bedelli veren vakıf üniversiteleri, haksız rekabete maruz kalmaktadır. Oysa devlet gerçekçi bir fiyatlama yapmış olsaydı, vakıf üniversitelerine çok daha fazla talep olacak ve vakıf üniversiteleri de bu talebi karşılamak için ciddi yatırımlar yapacaklardı. Bu şartlar altında, Yükseköğretim sektörünün ihtiyaç duyduğu kaynağın sağlanması için kamu

üniversitelerinin gerçek fiyatlama üzerinden hizmet bedeli alması gerekmektedir.

Erciyes Üniversitesi'ne göre Yükseköğretimde kalite açısından başarılı tüm öğrencilere burs veya kredi imkânı sağlanması koşuluyla parasız eğitim konusunun yeniden değerlendirilmesi faydalı olacaktır. Dünya, yükseköğretimi profesyonelleştirirken, bizim sembolik ücretleri bile kaldırmamız mali açıdan sürdürülebilir olmadığı gibi sosyal-psikoloji açısından doğru bir uygulama da değildir.

Sakarya Üniversitesi'ne göre; paydaşların (öğrenci ve aileleri, mezunlar, yerel kuruluşlar, sanayi işbirliği, hayırseverler ve devlet) katkıları ile çok kaynaklı gelir yapısı oluşturulabilir. Dünyadaki uygulamalara bakıldığında birçok ülkede öğrencilerden katkı payı alındığı görülmektedir. Finansmana katkı sağlayan öğrenci, yükseköğretim hizmetinin kalitesini sorgulayabilmekte ve daha nitelikli hizmet isteyebilmektedir.

İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi 'ne göre; öğrencilerin yükseköğretime katkı sağlaması gerektiğini düşünmektedir. Etkin bir devlet katkısı (burs) uygulaması sağlanmakla birlikte yükseköğretimin toplum kadar bireye de katkı sağladığı düşüncesiyle öğrencilerin de üniversitelere katkı payı ödemesinin toplumsal adalet açısından yerinde olacağı belirtilmektedir.

Hacettepe Üniversitesi'ne göre; çıkacak yasada üniversite gelirleri arasında alınacak harçlar ve ücretler de bulunmalıdır.

Yaşar Üniversitesi'ne göre; Uluslararası öğrenci kayıtlarında devlet yükseköğretim kurumlarının kayıt ücreti ve harçlarını kendilerinin belirlemesine olanak sağlanmalıdır.

Harran Üniversitesi Devlet yükseköğretim kurumlarının giderlerinin karşılanması, Devlet katkı payı, öğrenci katkı payı ve öğrenim ücretine ilişkin olarak taslakta yer alan düzenlemelerin uygun olacağı düşünülmektedir.

3.4. Öğrencilere Burs ve Kredi Verilmesini Öneren Üniversiteler

Tasarının 29. ve 30. Maddelerinde Vakıf ve Özel yükseköğretim kurumlarının ilan edilen öğrenci kontenjanının her programında mevcut öğrencilerin en az yüzde onu tam burslu olarak öğrenim görmesini düzenlemektedir. 39. Maddede de Vakıf ve özel yükseköğretim kurumlarının ön lisans ve lisans programlarında Devlet burslusu olarak öğrenci okutulabileceğini Devlet burslusu olarak öğrenim görecektik öğrencilere ödenecek burs tutarının ise, Devlet yükseköğretim kurumları için 72. maddeye göre belirlenen öğrenci başına ortalama cari hizmet maliyetinin belirli bir katını geçmemek üzere, fakülte ve programlar itibarıyla bakanlar kurulu tarafından belirlenir.

Ayrıca 62. Madde de hizmetlerine ihtiyaç duyulan öğrenciler, öğrenim gördükleri yükseköğretim kurumlarındaki geçici işlerde kısmi zamanlı olarak çalıştırılabilir. Kısmi zamanlı çalışma karşılığında ücret ödenmesi, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu tarafından verilmekte olan burs veya öğrenim kredisinin kesilmesi veya aynı Kuruma ait yurtlardan yararlanma hakkının kaldırılması sonucunu doğurmaz denmektedir. Tasarının bu düzenlemelerine üniversiteler çeşitli görüşlerde bulunmuşlardır.

İstanbul Ticaret, Iğdır, Çankırı Karatekin, İstanbul Kemerburgaz, Sakarya, Hacettepe Üniversitesi devletin fırsat eşitliğinin sağlanması için maddi durumu iyi olmayan öğrencilere burs verilmesini savunmuşlardır.

İstanbul Ticaret Üniversitesi'ne göre; Eğitimin finansmanı konusunda Devlet Destekli ve garantili politikalar ve modeller geliştirilmesi, bu konuda Maliye Bakanlığı, Bankalar Birliği ve Vakıf Üniversiteleri tarafından bir komisyon oluşturulup; Uzun vadeli ve düşük oranlı kredilerin teşvik edilmesi, Mezuniyetten sonra geri ödeme imkanı modellerin oluşturulması, Kullanılan kredilerin geri ödenmesinde devlet garantili burs sistemi geliştirilmesi, Kullanılan kredilerin geri ödenmesinde sigorta sisteminin geliştirilmesi, Konularının bir formül haline getirilmesini ve ayrıca Yurt dışı eğitim ve tanıtım faaliyetlerinin Ekonomi Bakanlığı'nın Döviz kazandırıcı Hizmetleri Teşvik kapsamına alınarak en üst düzeyde desteklenmesi önermektedir.

Iğdır Üniversitesi'ne göre, isteyen her öğrenciye, imzalayacağı bir taahhütname karşılığı, kefil istemeden, okul ücreti kadar burs verilmelidir. Öğrenci bu borcu ileride bir işe girdiğinde gelirinin belirli bir oranı olarak veya 1-1 mecburi hizmet olarak ödeyebilmelidir. Öğrencinin mezuniyetten önce/sonra ölümü, iş göremez hale gelmesi halinde borç silinmelidir. Borç hiçbir şekilde aileye intikal etmemelidir ve asgari veya sıfır faiz alınmalıdır. Böylelikle zorunlu hizmet etmek istemeyenler (doktorlar gibi) kendi okul paralarını kendileri öderler ve halka yük olmazlar. Eğer üniversite eğitimi parasız kalacaksa en azından kalınan derslerin ücret karşılığı yıllık öğrenci harcına eklenmelidir.

Çankırı Karatekin Üniversitesi'ne göre; Yükseköğretim talebi olan herkesin bu hizmeti alabilmesi, devlet ve vakıf üniversiteleri için kullanılabilir bir "öğrenim kredi sisteminin" geliştirilmesini gerektirmektedir. Yükseköğretimin fiyatlandırılmasıyla ve isteyen herkesin kredi talebinin karşılanmasıyla devletin yükseköğretim için ihtiyaç duyduğu mali kaynak sağlanmış olacaktır.

Ayrıca, devlet yükseköğretim hizmetini gerçek maliyetleriyle fiyatlandırıldığında vakıf üniversitelerine mevcut koşullar altında uygulanan haksız rekabet koşulları ortadan kalkacaktır. Tüm bunlar ışığında, öğrenim ücretlerinin ödeme güçlüğü yaratmaması için öğrenim kredisi yasının hazırlanması gerekmektedir. Unutulmamalıdır ki, sadece yükseköğretim hizmeti talep edenlerin taleplerinin karşılanması yeterli değildir. Bu hizmetin Batılı ülkeler standartlarının üstünde verilmesi, ulusal hedeflere ulaşmak için son derece gereklidir.

İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi'ne göre, öğrencilerin yükseköğretime katkı sağlamasının gerektiğini, bunun yanında öğrencilere etkin bir devlet katkısı (burs) da sağlanmalıdır.

Sakarya Üniversitesi'ne göre; Öğrencilere burslar, kısmi çalışma imkânları, krediler ile fırsat eşitliği sağlanmalı ve ödeme gücü olmayan öğrenciler desteklenmelidir.

Hacettepe Üniversitesi'ne göre; Her Yükseköğretim Kurumu, kendi öz gelirleri ve bütçe imkânları çerçevesinde, ihtiyaç içindeki Öğrencilerine barınma, beslenme, ulaşım ve maddi destek burslar verebilir. Bu burslara karşılık isteyen öğrencilerini, eğitim ve gereksinimlerini aksatmayacak şekilde kurum birimlerinde yarı zamanlı olarak çalıştırabilir.

İstanbul Aydın Üniversitesi Vakıf üniversiteleri ile özel üniversiteler öğrencilere verdikleri burs oranında kurumlar vergisinden muaf olmalıdır

3.5. Vakıf ve Özel Üniversitelere Hazine ve Devletin Yardımda Bulunması Gerektiğini Öneren Üniversiteler

Gaziosmanpaşa, FMV Işık, Gedik üniversiteleri Vakıf ve Özel Üniversitelere Hazine ve Devletin Yardımda Bulunması Gerektiğini Önermişlerdir.

Gaziosmanpaşa Üniversitesi'ne göre; Vakıf ve özel yükseköğretim kurumlarında devlet burslusu olarak öğrenci okutulması bu kurumlara devletin öğrenci ve kaynak desteği verme amacına yöneliktir. Bu kurumlara devlet burslusu öğrenci ile destek vermek yerine, belirli başarı kriterlerine göre hazine yardımı yapılması ve burslu öğrenciyi üniversitenin kendisinin belirlemesi daha uygundur.

FMV Işık Üniversitesi'ne göre; Kamu görevi üstlenen vakıf üniversitelerinin, devlet üniversitelerine uygulandığı gibi, eğitim verdikleri tam burs eşdeğeri oranına bağlı olarak hazine ve devlet yardımından yararlandırılması Türk yükseköğreniminin OECD standartlarına erişmesinde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Gedik Üniversitesine göre Vakıf Üniversiteleri için devlet desteği saptanmalı ve bazı mali kolaylıklar getirilmelidir.

3.6. Öğrenim Kredisi Yasası Öneren Üniversiteler

Çankırı Karatekin Üniversitesi (2012:5) öğrenim ücretlerinin ödeme güçlüğü yaratmaması için öğrenim kredisi yasasının hazırlanması gerektiğini savunmuştur.

3.7. Üniversite- Sanayi ve Özel Sektör İşbirliğini Öneren Üniversiteler

Yeni YÖK tasarısının 12. Maddesinde bir yükseköğretim kurumunda üniversite konseyi kurabilmesi için son beş yıl içinde, bütçesinin Kurul tarafından belirlenen miktarının kendi öz gelirlerinden elde ediyor olması şartını getirmektedir. Yine 34. Maddede de Yükseköğretim kurumlarının, Ar-Ge ve yenilikçilikle ilgili olarak kamu ve özel sektör ile işbirliği yapmak, üretilen bilgi ve yapılan buluşları fikri mülkiyet kapsamında koruma altına almak, Öğretim elemanları, araştırmacılar ve öğrenciler ile diğer personel yaptıkları araştırmaların ve çalışmaların sonuçlarını ticarileştirmek ve uygulamaya aktarmak üzere, Türkiye Yükseköğretim Kurulundan önceden izin alarak, yükseköğretim kurumu yönetim kurulunun kararıyla sermaye şirketi statüsünde teknoloji transfer ofisi kurabilmesini düzenlemektedir. Bazı üniversiteler de bu maddeye paralel görüşlerde bulunmuşlardır.

Orta Doğu Teknik, Erciyes, Sakarya, Ankara, Kocaeli, Recep Tayyip Erdoğan, Yeditepe, Gedik, Uludağ Üniversitesi üniversite sanayi ve özel sektörle işbirliğini önermişlerdir. Mersin Üniversitesi ise Üniversitelerin işletmecisi gibi hareket ederek kendi öz gelirlerini yaratma gibi bir kaygılarının olmaması gerektiğini belirtmiştir.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ne göre üniversiteler Mali desteği devlet üniversitelerinde devletten; vakıf üniversitelerinde vakıftan karşılanmak durumundadır. Gelirin sağlanabileceği diğer kaynaklar (sanayi, bağışlar, işletme gelirleri, vb.) pek çok faktöre duyarlı olduğundan ve ülke

koşullarının değişimine bağlı olarak zaman içinde değişkenlik gösterebileceğinden sürekli gelir kaynağı olarak düşünülemez ve toplam gelirlerin ancak küçük bir kısmını karşılayabilir. Gelir çeşitliliğinin sağlanması ve üniversitelerin rekabet ortamında belirli bir performansı gösterebilmeleri için üniversiteler içinde gerekli idari yapılar kurulmalı ve uzman personel kadroları (örneğin Ar-Ge proje geliştirme ve yönetimi, sanayi ile ilişkiler, teknoloji transferi vb. konularda uzmanlaşmış idari birimler ve uzmanlar) geliştirilmelidir.

Erciyes Üniversitesi'ne göre; akademik faaliyetlerin genel bütçeden desteklenebilmesi ve başarılı bilim insanlarının ödüllendirilebilmesi önemlidir. Yine kendi çabası ile bağış veya kurum dışı finansman sağlayan üniversitelerin ödüllendirilmesi düşünülmelidir. Bu tür kurum dışı destekleri teşvik etmek amacıyla üniversitenin gayretleri ile sağladığı ek kaynakların belirli bir yüzdesi oranında (%10'u veya %20'si gibi) o üniversiteye ödül niteliğinde ek mali kaynak ayrılmalıdır. Bu sayede, dış kaynakların kazanılması yönünde, üniversiteler arasında pozitif bir rekabet ortamı sağlanabilecektir.

Sakarya Üniversitesi'ne göre, performansa dayalı bütçe, gerçek anlamıyla uygulanmalı. Özel sektörle işbirliğini sağlayacak, yerel ve merkezi kamu kurumlar ile proje üretebilecek uygulamalar için varolan kısıtlamalar kaldırılmalıdır.

Ankara Üniversitesi Özel sektör ortaklı araştırma merkezleri kurulabilmelidir. Ancak üniversitelerin yapmış olduğu çalışmaların öncelikli olarak ticari değeri yüksek olan konularda olması koşulu aranmamalıdır. Üniversitelerin araştırma altyapısı ile teknokent arasında organik bağlar daha da güçlendirilmelidir. Araştırma sonuçlarının uygulama ve üretime dönüşebilmesi teşvik edilmelidir.

Yeditepe Üniversitesi Vakıf ve Özel Üniversiteler üniversiteye gelir getirici faaliyetler amacıyla başka şirketler kurup, ortaklık yapabilmelidir.

Gedik Üniversitesi'ne göre Üniversitelerde, Üniversite-Sanayi işbirliğini geliştirmek amaçlı ara yüz görevi görecektir "Teknoloji Transfer Ofisleri" kurulabilmeli, bunlara teknoloji geliştirme bölgelerine tanınan Ar-Ge ve inovasyonu teşvik edici imkânlar sağlanmalıdır.

Mersin Üniversitesi ise; Üniversitelerin kamu yararına eğitim-öğretim, araştırma, uygulama ve hizmet üreten kurumlar olduğundan kamusal kaynaklardan desteklenmesi gerektiğini belirterek, Üniversitelerin kendi öz gelirlerini yaratma gibi bir kaygıları olmamalıdır. Öz gelir yaratabilme gücü üniversiteleri daha prestijli hale getirmemelidir. Üniversitelere işletmecilik gibi bir görev yüklenmemelidir. Bu bakış açısının üniversiteleri gerçek amaçlarından uzaklaştıracağını ileri sürmektedir.

Muğla Üniversitesi de Taslağın, üniversiteleri orta ve uzun vadede tamamen serbest piyasa mantığına göre yapılandırmanın önünü açtığını, kendi kaynaklarını temin eden üniversitelerin ve kâr getiren bölümlerin yaşatılarak teşvik edilmesi, bunların dışında kalan üniversite veya bölümleri kendi kaderine terk edilmesi düşüncesi yattığını belirtmiştir.

3.8. Üniversite Vakıflarının Yeniden Faaliyete Geçirilmesini Öneren Üniversiteler

Selçuk Üniversitesi'ne (2012:107) göre; Mali kaynak olarak Üniversite Vakıflarının yeniden faaliyete geçirilmesi önerilmektedir.

Yaşar Üniversitesi'ne göre; Kurumsallaşmış ve yeni kurulduğu için kurumsallaşmakta olan devlet yükseköğretim kurumları etkin vakıf ve vakıf iktisadi işletmeleri kurarak mâli değerler ve finans kaynakları üretebilmelidir.

Vakıf Üniversitelerinin, vakfiye ilkelerinden uzaklaşmadan ve kâr etmeksizin iktisadi işletme kurabilmeleri teşvik edilmelidir.

3.9. Üniversitelerin Finansmanı Konusunda Fonlama Sistemini Öneren Üniversiteler

Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ne (2012b:20-25) göre Devlet üniversitelerinin finansmanında “formüle bağlı fonlar”, “performans sözleşmesi”, “projeyle bağlı kaynak tahsisi” mekanizmaları kullanılarak eğitim, araştırma ve toplumsal hizmet faaliyetleri desteklenmelidir.

Üniversitelerin finansal sürdürülebilirliğinin sağlanması için çok kaynaklı bir gelir yapısına sahip olmaları gerekmektedir. Devlet üniversitelerinin finansal sürdürülebilirliği için en önemli bileşen, doğal olarak, devletin tahsis ettiği kaynaklardır. Üniversitelere daha fazla mali ve idari özerklik sağlanması, fonlama mekanizmalarının basitleştirilmesi ve kaynak aktarımının “gerçek maliyetlere” göre yapılandırılması önerilmektedir. Mali desteği devlet üniversitelerinde devletten; vakıf üniversitelerinde vakıftan karşılanmak durumundadır. Gelirin sağlanabileceği diğer kaynaklar (sanayi, bağışlar, işletme gelirleri, vb.) pek çok faktöre duyarlı olduğundan ve ülke koşullarının değişimine bağlı olarak zaman içinde değişkenlik gösterebileceğinden sürekli gelir kaynağı olarak düşünülemez ve toplam gelirlerin ancak küçük bir kısmını karşılayabilir.

Araştırma ile ilgili fonların üniversiteler tarafından öncelikle sanayiden sağlanmasına dayalı bir sistem öngörülmesi, yükseköğretim kurumlarının yalnızca uygulamalı araştırma ve teknoloji geliştirme faaliyetlerine yönelerek, temel bilimlerde yeterince gelişmemeleri ve diğer temel fonksiyonların (eğitim ve toplumsal hizmet) yeterince yerine getirilememesi sonucunu yaratabilir. Sanayinin kısa-vadeli problemlerini çözmeye ve yalnızca teknoloji geliştirmeye odaklı bir araştırma üniversitesinde; temel bilimlerin, uzun vadeli çıktılara yönelen, bilimsel merak-kaynaklı (curiosity-driven research) araştırmanın zayıflaması üniversitenin üretmesi beklenen yeniliklerin ve buluşların önündeki en büyük engel olacaktır.

Pek çok ülkede örneği olduğu gibi, devlet kaynağının dağıtımında “ikili sistem” kullanılmalıdır. “ikili sistem” hem üniversitenin temel faaliyetlerini sürdürebileceği kadar “çekirdek fon” (core funding), hem de gerekli yatırımları yaparak stratejik hedeflerini gerçekleştirebileceği kadar “performansa ve rekabete dayalı fon” (competitive funding) sağlanması prensibine dayanmalıdır. Üniversitelere “çekirdek” ve “rekabetçi” fon tahsisinde “formüller” kullanılmalıdır. Yükseköğretim kurumlarındaki misyon çeşitliliğine göre belirlenecek formüllere göre dağıtılacak fonlar aracılığıyla üniversitelere stratejik seçimlerine uygun performans göstergeleri kullanılarak ve performansları ölçüsünde kaynak tahsisi

mümkün olmalıdır. Formüllerde hem “girdi ile ilgili parametreler” (öğrenci sayıları, vb.), hem de “çıktılar” (yayın sayısı, vb.) ve akreditasyon/ dış değerlendirme sonuçları dikkate alınmalıdır. Ayrıca, üniversitelerin misyonlarına uygun olarak belirleyecekleri bazı yatırım ve faaliyetlerinin teşvik edilmesi (sanayi ile işbirliği, uluslararası araştırma ortaklıkları vb.) gereklidir. Önerilen finansman sistemiyle, üniversitelerin misyonlarına bağlı olarak çeşitlenmesi ve performansları ölçüsünde desteklenmesi mümkün olacaktır.

“Formüle göre” dağıtılan çekirdek ve rekabetçi fonlar dışında, başarı ve performansı destekleyecek, farklı finansman kanal ve modelleri (performans sözleşmeleri, projeye dayalı, vb.) de kullanılmalıdır. Sadece mevcut faaliyetleri sürdürmeye yönelik değil, yenilikleri de destekleyecek “yenilik fonları” (innovation funds) oluşturulmalıdır.

Ayrıca, gelir çeşitliliğinin sağlanması ve üniversitelerin rekabet ortamında belirli bir performansı gösterebilmeleri için üniversiteler içinde gerekli idari yapılar kurulmalı ve uzman personel kadroları (örneğin Ar-Ge proje geliştirme ve yönetimi, sanayi ile ilişkiler, teknoloji transferi vb. konularda uzmanlaşmış idari birimler ve uzmanlar) geliştirilmelidir.

Finansmana temel olacak performans ölçüm ve değerlendirmesinin, formüllere göre kaynak dağıtımı ve denetiminin “özerk” kuruluşlarca, uluslararası geçerliği olan kıstas ve yöntemler kullanılarak yapılması sağlanmalıdır. Performans ölçme ve değerlendirme mekanizmasının kendisinin de uluslararası kuruluşlarca akredite olması gerekmektedir.

Yüksek Öğretim Fonlama Kurumu (YFK) Yüksek Öğretim Değerlendirme ve Kalite Kurulu (YÜDEK) tarafından yapılan akreditasyon ve dış değerlendirme sonuçlarını esas alarak devlet tarafından sağlanan eğitim (ön-lisans, mesleki, lisans, yüksek lisans ve doktora), araştırma ve toplumsal hizmet amaçlı kaynakları devlet üniversitelerine ve yükseköğretim kurumlarına dağıtır.

3.10. Hibe Sağlayıcı Kurumların Belli Miktarda Fonu Üniversitelere Aktarılmasını Öneren Üniversiteler

Yalova, Uludağ ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi hibe sağlayıcı kurumların belli miktarda fonu üniversitelere aktarılmasını önermişlerdir.

Yalova Üniversitesine göre; Üniversiteler keşif, analiz, deney, uygulama ve sürdürme gibi akademik faaliyetleri düşünüldüğünde diğer kamu kurumlarından daha masraflı kurumlardır. Dolayısıyla üniversiteler diğer kamu kurum ve kuruluşlarından ayrı düşünülerek Madde 73’de sayılan Mali Kolaylıklara ek kolaylıklara kavuşturulmalıdır. Bugün birçok akademisyenin çeşitli hibe programlarından yararlanarak bu kolaylıklara eriştiği düşünülürse, üniversitelerin hibe sağlayıcı kurumlar tarafından önceliklendirilmeleri ve/veya her yıl belli bir miktar fonun üniversitelere aktarılması için hibe sağlayıcılar ile görüşülmesi Yüksek Öğrenim Kurulu’na önerilmektedir (Avrupa Birliği Bakanlığı ve Kalkınma Bakanlığı’nın Avrupa Birliği fonları).

Orta Doğu Teknik Üniversitesi’ne göre; Finansal çeşitliliği sağlamak için, üniversitelere sağlanacak olan fonların tek bir kaynaktan aktarılması yerine, farklı kurumlar tarafından değişik amaçlarla kullanılacak fon

mekanizmalarının geliştirilmesi gerekmektedir. Çekirdek ve rekabetçi fonların yükseköğretim Fonlama Kurumu (YFK) tarafından dağıtılması, buna ek olarak, farklı kurumlar tarafından (TÜBİTAK vb.) “projeye dayalı fon” tahsisi, “mükemmellik inisiyatifleri” oluşturularak kurumun çeşitli alanlardaki araştırma performansına göre “mükemmeliyet merkezleri” kurulması ve işletilmesi için ayrı bir kurum tarafından (Devlet Planlama Teşkilatı/Kalkınma Bakanlığı vb.) fon tahsisi yapılması önemlidir. Ayrıca, Almanya ve başka ülkelerdeki örnekleri görüldüğü ve ülkemizde de uygulamaları başladığı gibi (Örneğin, Enerji Bakanlığı EN-AR programı), sektörel temel ve uygulamalı araştırma ve teknoloji geliştirme çalışmalarını destekleyen fonların gelişmesine çok ihtiyaç vardır. Formüllere göre çekirdek fon veren ve rekabetçi fonları tahsis eden kurumlar ile mükemmeliyeti destekleyen ve araştırma projelerini fonlayan kurumların farklı olması, finansman kanallarının çeşitlendirilmesi gerekmektedir.

Uludağ Üniversitesine göre de özel sektörle işbirliği halinde fikri mülkiyet hakları kapsamında üretkenliği yükseköğretim üyelerine istemedikleri sürece ders verilmemeli, araştırma yapma ve Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) ve TÜBİTAK’ta bulunan fonlardan öncelikli yararlanma hakkı verilmelidir.

3.11. Yükseköğretim Kurumlarına Performansları Ölçüsünde Kaynak Tahsisi Öneren Üniversiteler

Orta Doğu Teknik, İstanbul, İstanbul Medeniyet yükseköğretim kurumlarının merkezi bütçeden alacakları payların objektif performans kriterlerine göre de belirlenmesi gerektiğini önermişlerdir.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi’ne göre, Yükseköğretim kurumlarındaki misyon çeşitliliğine göre belirlenecek formüllere göre dağıtılacak fonlar aracılığıyla üniversitelere stratejik seçimlerine uygun performans göstergeleri kullanılarak ve performansları ölçüsünde kaynak tahsisi mümkün olmalıdır. Formüllerde hem “girdi ile ilgili parametreler” (öğrenci sayıları, vb.), hem de “çıktılar” (yayın sayısı, vb.) ve akreditasyon/ dış değerlendirme sonuçları dikkate alınmalıdır. Ayrıca, üniversitelerin misyonlarına uygun olarak belirleyecekleri bazı yatırım ve faaliyetlerinin teşvik edilmesi (sanayi ile işbirliği, uluslararası araştırma ortaklıkları vb.) gereklidir. Önerilen finansman sistemiyle, üniversitelerin misyonlarına bağlı olarak çeşitlenmesi ve performansları ölçüsünde desteklenmesi mümkün olacaktır.

Yüksek Öğretim Fonlama Kurumu (YFK) Yüksek Öğretim Değerlendirme ve Kalite Kurulu (YÜDEK) tarafından yapılan akreditasyon ve dış değerlendirme sonuçlarını esas alarak devlet tarafından sağlanan eğitim (ön-lisans, mesleki, lisans, yüksek lisans ve doktora), araştırma ve toplumsal hizmet amaçlı kaynakları devlet üniversitelerine ve yükseköğretim kurumlarına dağıtır.

İstanbul Üniversitesi de Üniversitelerin Mali özerkliğe sahip olması gerektiğini, devletten bütçe desteğinin sağlandığı yükseköğretim kurumlarının destek sonrasında akademik, mali ve idari olarak serbest kalması, düşük olmayan kriterlerle ulusal akreditasyon süreçlerinin başlatılması, akredite olamayan yükseköğretim kurumlarının akademik ve idari açıdan denetim altında tutulması ve devlet mali desteğinin ancak o zaman sınırlanması şeklindedir.

İstanbul Medeniyet Üniversitesi'ne göre; üniversitelerin merkezi bütçeden alacakları paylar; fakülte sayısı, öğrenci sayısı, kuruluş aşamasında olma yerleşim yeri gibi kriterlerin yanı sıra objektif performans kriterlerine de dayandırılmalıdır. Uluslararası yayın sayısı, patent sayısı, toplumsal katkı, ulusal ve uluslararası projelerde aktif rol alma gibi kriterler esas alınabilir. Yenilikçilik ve girişimcilik faaliyetleri açık bir düzenleme ile ayrıca ödüllendirilmelidir.

Üniversitenin performansının belirlenmesinde yayın faaliyetleri yanı sıra araştırma, eğitim, akreditasyon, yayın, yayım, proje, patent, buluş, ödüller, toplum – bilim faaliyetleri, gelişmekte olan bir üniversiteyi destekleme ve himaye etme faaliyetleri vb dikkate alınmalıdır. Performans ölçütlerinin yıllar bazındaki birikim miktarları üniversitelerin gelişmişliklerini kategorize etmelidir. Üniversite-sanayi, üniversite-ilk ve orta dereceli okullar, üniversite-sivil toplum örgütleri, üniversite-gençlik bağlantıları araştırma bazında oluşturulmalı ve kurumsal hale getirilmelidir. Bireysel ve kurumsal üretimin güvenilir/gerçekçi göstergeler ve yöntemlerle değerlendirilmesi, kurumun tüm süreçlerinde bilimsel verilerden ve araştırma sonuçlarından yararlanılması önemlidir. Yükseköğretim kurumlarında halen kaliteyi artırmak ve akredite olabilmek için çalışmaların yapıldığı bilinmektedir. Kalite koordinatörlüğü bu çalışmaların yürütülmesinde gerekli yasal düzenlemeleri yapmalıdır. Akreditasyonun, ulusal ve uluslararası bağımsız özerk sivil toplum kuruluşlarınca yapılması gerekir.

SONUÇ

Mevcut 2547 sayılı yasa ile tasarının yükseköğretimin finansmanı konusundaki düzenlemelerini birlikte değerlendirdiğimizde yükseköğretimin gelirleri açısından benzer düzenleme yapıldığı görülmektedir. Ancak yeni tasarının amaçları arasında yeni bir yükseköğretim finansman modeli geliştirilmesi, finansal kaynakların çeşitlendirilmesi ve kurumların mali esneklik içinde hareket etmeleri bulunmaktadır. Tasarıda bir yükseköğretim kurumunda Üniversite Konseyi'nin kurulmasının şartlarının arasında son beş yıl içinde bütçesinin Kurul tarafından belirlenen miktarının kendi öz gelirlerinden elde ediyor olması şartının bulunması, Üniversite Konseyi bulunan üniversitelere bütçelerini torba bütçe olarak hazırlama olanağı getirilmesi, üniversite sanayi ve özel sektörle işbirliğini sağlamak için teknoloji transfer ofislerinin kurulmasının öngörülmesi, Üniversite Konseyine üniversiteye mali destek sağlayan veya üniversitelerin mezunlarından birer üyenin seçilmesi olanağının getirilmesi tasarının üniversitelerin gelir çeşitliliğini sağlamak için getirdiği yeniliklerdir.

5 Kasım 2012 tarihinde Yüksek Öğrenim yasa taslağı YÖK sitesinde yayınlanarak tartışmaya açıldı; Bu tarihten sonra çeşitli zeminlerde YÖK başkanı ve üyeleri çeşitli toplum kesimlerinin ve paydaşların eleştirilerini, katkılarını almak için toplantılara katıldılar. Akademisyenler, vakıf üniversitelerinin yöneticileri, öğrenciler, toplumun duyarlı kesimleri fikirlerini paylaştılar (Erken, 2012).

Üniversiteler de yeni YÖK Tasarısı'nda yükseköğrenimin finansmanı konusunda çeşitli görüşlerde bulunmuşlardır. Yükseköğrenimin finansmanı konusunda en geniş kapsamlı öneriyi Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) yapmıştır.

Yükseköğrenimin finansmanı konusunda görüş bildiren üniversitelerin çoğu üniversitelerin idari ve mali yönetim altyapısının geliştirilmesi ve devletin denetiminin sağlanması şartıyla üniversitelerin mali özerkliğe sahip olması gerektiğini düşünmektedir.

Tablo 2: Yükseköğretimin Finansmanı Konusunda Yapılan Önerilerin Üniversitelere Dağılımı

Yapılan Öneri	Üniversiteler
Üniversitelerin Mali Özerkliğe Sahip Olması Gerektiğini Savunan Üniversiteler	Orta Doğu Teknik (ODTÜ), İstanbul, Muğla, Iğdır, Erciyes, Sakarya, İzmir Kâtip Çelebi, Fatih, Yeditepe, Boğaziçi, Gedik, Niğde, Uludağ ve Hacettepe Üniversitesi
Öğrencilerden Öğrenim Ücreti Alınmaması Gerektiğini Savunan Üniversiteler	Orta Doğu Teknik, Muğla, Mersin, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
Öğrencilerden Öğrenim Ücreti Alınması Gerektiğini Savunan Üniversiteler	Iğdır, Çankırı Karatekin, Erciyes, Sakarya, İstanbul Kemerburgaz, Ankara, Harran, Hacettepe Üniversitesi
Öğrencilere Burs ve Kredi Verilmesini Öneren Üniversiteler	İstanbul Ticaret, Iğdır, Çankırı Karatekin, İstanbul Kemerburgaz, Sakarya, Hacettepe Üniversitesi
Vakıf ve Özel Üniversitelere Hazine ve Devletin Yardımda Bulunması Gerektiğini Öneren Üniversiteler	Gaziosmanpaşa, FMV Işık, Gedik Üniversitesi
Öğrenim Kredisi Yasası Öneren Üniversiteler	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Üniversite Sanayi İşbirliğini Öneren Üniversiteler	Orta Doğu Teknik, Erciyes, Sakarya, Ankara, Kocaeli, Recep Tayyip Erdoğan, Yeditepe, Gedik, Uludağ Üniversitesi
Üniversite Vakıflarının Yeniden Faaliyete Geçirilmesini Öneren Üniversiteler	Selçuk, Yaşar Üniversitesi
Üniversitelerin Finansmanı Konusunda Fonlama Sistemini Öneren Üniversiteler	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Hibe Sağlayıcı Kurumların Belli Miktarda Fonu Üniversitelere Aktarılmasını Öneren Üniversiteler	Orta Doğu Teknik, Yalova, Uludağ Üniversitesi
Yükseköğretim Kurumlarına Performansları Ölçüsünde Kaynak Tahsisi Öneren Üniversiteler	Orta Doğu Teknik, İstanbul Medeniyet, İstanbul Üniversitesi

Kaynak: Üniversitelerin görüşleri dikkate alınarak tarafımızca oluşturulmuştur

Öğrenciler tarafından öğrenim ücreti ödenmesi gerektiğini öneren üniversiteler yükseköğretimin toplum kadar bireye de katkı sağladığı düşüncesiyle öğrencilerin de üniversitelere katkı payı ödemesinin toplumsal adalet açısından yerinde olacağı belirtilmektedir. Söz konusu üniversiteler devletin fırsat eşitliğinin sağlanması için de maddi durumu iyi olmayan öğrencilere burs ve Mezuniyetten sonra geri ödenmek üzere kredi verilmesini önermişlerdir.

Öğrencilerden öğrenim ücreti alınmaması gerektiğini savunan üniversitelerin en önemli gerekçesi üniversitelerin kamu yararına eğitim-öğretim, araştırma,

uygulama ve hizmet üreten kurumlar olduğudur. Paralı eğitimin yükseköğretimin erişilebilirliğini ekonomik büyüme ve gelir paylaşımında adalet gibi kısa vadede kontrol edilmeyecek dinamiklere bağımlı kılacağını, Öğrencilerin borçlanması prensibine dayalı bir sistemin, kültürel yapıya bağlı olarak borçlanmaya karşı psikolojik engeller ve maddi imkânları az olan öğrencilerin borçlanma konusundaki isteksizliği nedeniyle eşitlik ilkesinin bozulması, özellikle gelişmekte olan ülkelerde uygun finansman sisteminin kurulamaması, borçların geri dönüş riskinin yüksek olması gibi nedenlerle uygun görmemektedir.

Üniversite Sanayi ve özel sektör İşbirliğinin sağlanması konusunda görüş bildiren üniversitelerin geneli üniversite-sanayi işbirliğinin sağlanması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu konudaki en büyük kaygı üniversitelerin ticarileşmesi ve yükseköğretim kurumlarının yalnızca uygulamalı araştırma ve teknoloji geliştirme faaliyetlerine yönelerek, temel bilimlerde yeterince gelişmemeleri, diğer temel fonksiyonların (eğitim ve toplumsal hizmet) yeterince yerine getirilememesi sonucunu yaratabileceği kaygısıdır.

Orta Doğu Teknik, İstanbul, İstanbul Medeniyet üniversitesi yükseköğretim kurumlarının merkezi bütçeden alacakları payların objektif performans kriterlerine göre de belirlenmesi gerektiğini önermişlerdir. Böylece üniversitelerin misyonlarına bağlı olarak çeşitlenmesi ve performansları ölçüsünde desteklenmesi mümkün olacaktır. İstanbul Medeniyet üniversitesi Yenilikçilik ve girişimcilik faaliyetleri de ayrıca ödüllendirilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Sonuç olarak ülkemizde yükseköğretimin finansmanı önemli bir sorun iken YÖK tasarısından dolayı bu konuda toplam 28 üniversitenin görüş bildirmesi ve görüş bildiren üniversitelerin çoğu da yüzeysel olarak bu konuya değinmesi, yükseköğretimin finansman konusunun üniversitelerin gündeminde olmadığını göstermektedir.

KAYNAKÇA

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu, Resmi Gazete: 4.11.1981-17506

Ankara Üniversitesi (2012), *Ankara Üniversitesi Senatosunun "Yeni Yükseköğretim Kanunu Taslağına" İlişkin Görüş ve Önerileri*.

Baç, Nurcan (2012), *Yeni YÖK Kanun Taslağı Hakkında Görüşler*, Yeditepe Üniversitesi.

Boğaziçi Üniversitesi, (2012a), *Boğaziçi YÖK Taslak Önerisi*.

Boğaziçi Üniversitesi, (2012b), *Boğaziçi Üniversitesinin Temel İlkeleri: Kamu Üniversitelerinin Yapı ve İşleyişi*.

Çankırı Karatekin Üniversitesi, (2012), *Yükseköğretim Kanunu Taslağı ile İlgili Üniversitemizin Görüş ve Önerileri*.

Erciyes Üniversitesi, (2012), *Yeni YÖK Yasa Taslağı Hakkındaki Görüşleri*

Erken, Erhan, (2012), YÖK "Kanun Taslağı Üzerine", Dünya Bülteni, "<http://www.dunyabulteni.net/?aType=yazarHaber&ArticleID=18713>". 09.07.2015

Fatih Üniversitesi Rektörlüğü, (2012), *Fatih Üniversitesi Yeni YÖK Yasa Tasarısı Hakkında Görüşler*

- FMV Işık Üniversitesi, (2012), *FMV Işık Üniversitesi'nin Yükseköğretim Yasa Taslağı Hakkındaki Görüşü ve Önerileri*.
- Gaziosmanpaşa Üniversitesi, (2012), *Yeni Yükseköğretim Kanun Tasarısına İlişkin Gaziosmanpaşa Üniversitesi Görüşleri*.
- Hacettepe Üniversitesi, (2012), *YÖK Yasası İlk Taslağı 2012*.
- Harran Üniversitesi, (2012), *Yükseköğretim Kurulu Kanunu Taslağı Hakkında Harran Üniversitesi'nin Değerlendirme Raporu*.
- Iğdır Üniversitesi, (2012), *Yükseköğretim Yasa Çalışmaları için Bazı Öneriler*.
- İstanbul Medeniyet Üniversitesi, (2012), *Yeni Yükseköğretim Kanuna İlişkin İstanbul Medeniyet Üniversitesinin Görüşleri*.
- İstanbul Ticaret Üniversitesi, (2012), *İstanbul Ticaret Üniversitesinin Yeni Yükseköğretim Kanun Taslağı Hakkında Görüşü ve Önerileri*.
- İstanbul Üniversitesi, (2012), *İstanbul Üniversitesi Senatosu'nun "Yükseköğretim Kanun Taslağı" Hakkında Görüşü*.
- Mersin Üniversitesi, (2012), *Yükseköğretim Kanunu Taslağı Görüş ve Öneriler*.
- Mersin Üniversitesi, (2012), *Yükseköğretim Yeniden Yapılandırılması Görüş ve Öneriler*.
- Niğde Üniversitesi Rektörlüğü, (2012), *Niğde Üniversitesi Rektörlüğü Senato Kararı, Karar No:2012/163*.
- Orta Doğu Teknik Üniversitesi, (2012a), *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Senato'nun "Yükseköğretim Kanun Taslağı" Hakkında Görüşü*.
- Orta Doğu Teknik Üniversitesi, (2012b), *Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması: Görüş ve Öneriler (Komisyon Raporu)*.
- Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, (2012), *Yükseköğretim Kanun Taslağı Hakkındaki Görüş ve Önerileri*.
- Selçuk Üniversitesi, (2012), *Yeni Yükseköğretim Yasasına Doğru: Selçuk Üniversitesi Senatosu Görüşleri*.
- Topuz, Ahmet (2012), *Gedik Üniversitesi Yeni YÖK Yasa Taslağına İlişkin Görüş ve Öneriler*.
- Uludağ Üniversitesi, (2012), *Yükseköğretim Kurulu Tarafından Hazırlanan Yasa Tasarısına İlişkin Görüşleri*.
- Yaşar Üniversitesi, (2012), *Yükseköğretim Yasa Taslağı Hakkında Yaşar Üniversitesi Görüşleri*.
- Yükseköğretim Kanunu Taslağı (Kasım 2012), Yükseköğretim Kurulu.